

seljački i radnički pokreti težili su za političkom vlašću u cilju promjene postojećeg društvenog poretka.

Predstavnici građanskih ideologija formulirali su još 1848. svoja gledanja, koja se nisu u mnogočem izmijenila sve do danas. Tako jedan od tih ideologa ovako definira narod:¹¹⁾

Ne razumijevam ja ovdje pod narodom mojim neuke mase, koje fanatizam, ushićenje i zasljepljenje simo ili tamo nagnuti može, već ja razumijevam pod narodom one ljude, stare i mlade, koji su od početka gibanja narodnoga sve do danas u svih krizah našega političkoga života narod ravnali, podučavali, tješili i oduševljavali...

Da je ta privilegirana građanska manjina uistinu samo sebe smatrala narodom, najbolje se vidi iz toga što su svoj kulturni standard života i svoje prihode izjednačili sa standardima zapadno-evropskog građanstva i to samo s pomoću ekonomskog iskorišćavanja širokih narodnih slojeva, a naročito seljaštva, tako da se seljaštvo mora boriti još i danas da se dokinu razni nameti i daće, koje je francuska uprava u hrvatskim krajevima bila dokinula pred gotovo 150 godina.

Usljed toga je hrvatsko seljaštvo poslije likvidacije feudalnih odnosa nazadovalo i ekonomski i u higijenskom pogledu, a u prosvjetnom i odgojnom pogledu nije ni malo napredovalo. Uvađanjem novčane ekonomije razbila su se autarhična seljačka gospodarstva (skupčina), a time je oslabljena i au-

¹¹⁾ Ivan Kukuljević u pismu banu Jelačiću 9. aug. 1849.